

Pedagogs de l'autoodi

VÍCTOR ALEXANDRE

Un dels perills de tota subordinació perllongada és que incapacita psicològicament la víctima davant les agressions que pateix. Amb el pas del temps, els nusos que la lliguen a l'amo de la seva vida es multipliquen i el procés d'inferiorització continua. Per això no és estrany que tot sovint sigui la mateixa víctima qui defensi subreptíciament l'agressor enaltint-ne els ocults i incompresos valors. Gairebé sempre es tracta d'una defensa disfressada de «veu de la consciència» l'objectiu de la qual és recordar-se a si mateixa que el món és imperfecte i que també ella té defectes, no únicament l'agressor. Així, cada cop que algú assenyala aquest amb el dit o intenta despertar la dignitat del sotmès, sorgeix immediatament la «veu» cridant a l'ordre i a la moderació. La víctima ha de ser equànime davant l'agressor, ja que la privació de llibertat que aquest li imposa és tan sols el costat dolent de la seva personalitat; una personalitat, en realitat, pletòrica de valors humans, fraterns i democràtics. El cert, però, és que no estem davant una «veu de la consciència» sinó davant algú que és incapaç de confessar-se a si mateix la immensa dependència emocional que té d'aquell que regula la seva vida. L'encís que sent per ell és tan gran que, a força de posar-se en el seu lloc, acaba parlant com ell i convertint-se en el seu millor defensor.

Aquesta dependència emocional la trobem en moltes víctimes de maltractaments, certament, però també sovint en l'àmbit col·lectiu. Les col·lectivitats humanes, precisament perquè són humanes, no acostumen a diferir en les seves respostes de les que són habituals en l'àmbit individual. Els Països Catalans i Euskal Herria, com a nacions sotmeses llargament a la negació del seu jo, constitueixen una terra fèrtil per al conreu de l'autoodi. D'aquí que els pedagogs d'aquest fenomen brollin de maneres diverses, i la «veu de la consciència» n'és una. Normalment es tracta de «veus» que no han fet una catarsi gràcies a la qual puguin tenir una visió més fidedigna de si ma-

teixes. Intueixen que l'espanyolitat ha fet efecte en elles i que han sucumbit a les seves «bondats»; però, com que encara tenen una remota consciència de la seva autèntica identitat, experimenten una dissonància cognitiva molt difícil de suportar. Per això es construeixen una personalitat a la mesura de les seves contradiccions, una personalitat que adopta diversos noms –no-nacionalisme, progressisme, universalisme...– però que sempre, indefectiblement, acaba manifestant-se com a «veu de la consciència» dels seus. És la disfressa que els permet de tirar endavant sense haver d'acceptar-se com el que en realitat són.

En el cas de catalans i bascos, aquestes «veus» sorgeixen sempre que algú descriu desacomplexadament Espanya, retraient-li els seus actes o exigint-li que es disculpi. La «veu», tot d'una, s'enfurisma amb els primers i els renya per la seva impertinència. És així com, per art de màgia, el botxí es converteix en víctima i aquesta en botxí. Una de les acusacions més freqüents de què són objecte catalans i bascos, quan aquests es pregunten on són els espanyols demòcrates disposats a admetre que la sobirania catalana i basca radica en els seus Parlaments i no pas en el Congrés espanyol, és la d'afirmar que fomenten el conflicte i l'odi ètnic. Ja se sap, hi ha veritats que ofenen, i una cosa no permesa a la víctima és la d'ofendre el seu agressor. Així, tota reivindicació constitueix una inadmissible desconsideració envers ell, una actitud excloent i incitadora a la violència.

Això no obstant, hi ha preguntes pertinents: On són els espanyols que van lluitar contra Franco disposats a acceptar els drets nacionals de Catalunya i del País Basc? Des de quan «antifranquista» significa «no-nacionalista espanyol»? On són els espanyols demòcrates de tota la vida, imposant-se per damunt del PP i del PSOE i exigint que es permeti a catalans i bascos decidir lliurement el seu futur? On són, en definitiva, els espanyols no-nacionalistes exigint la il·legalització de la

COPE pel seu racisme i foment de l'odi ètnic? Naturalment que hi va haver molts catalans i bascos que van col·laborar obertament amb el règim de Franco, però no parlem del franquisme sinó de l'antifranquisme, dels suposats defensors del dret a l'autodeterminació de tots els pobles de la Terra. Si el seu nombre era tan abundós, per què van acceptar l'anacrònica reinstauració de la monarquia i van nomenar l'exèrcit «garant de la unitat d'Espanya»? Com pot un autèntic demòcrata oposar les armes a les urnes? I, si aleshores estaven atemorits, per què continuen callant ara, trenta anys després de la mort de Franco? Amb quina autoritat moral gosen exigir responsabilitats al feixisme xilè i a Pinochet mentre fan els ulls grossos davant el feixisme espanyol i Fraga Iribarne? Déu meu, com se'ls veu el llautó. Hi ha fets incontestables, i aquest n'és un: en l'Europa democràtica hi ha un sol partit polític fundat per un feixista: el Partit Popular espanyol.

Un altre dels porus per on transpira l'espanyolitat inconfessa d'aquestes «veus» és el retret a la víctima en el sentit que el seu comportament posa en perill l'estabilitat –l'estabilitat basada en la submissió d'un poble a un altre–, ja que «els pobles que es consideren històricament agreujats són els que tendeixen més a l'odi ètnic». Aquesta frase, publicada recentment per un mitjà de comunicació català, és feixisme en estat pur. És repugnant l'intent de culpabilitzar la víctima adduint que els greuges l'han desequilibrada mentalment i que d'ella es pot esperar qual-sevol cosa. Descobert el seu joc, desemmascarada l'autèntica identitat de la «veu», aquesta no té altra alternativa que desacreditar la víctima dient que pateix traumes que li fan odiar el seu agressor, cosa que no hauria de fer, atès que aquest en el fons és bona persona i només la domina per al seu propi bé.

Una cosa, no obstant això, hem d'agrair al demagog desemmascarat, i és que la seva existència és la prova que l'autèntic enemic és dintre nostre. ♦